

Číslo jednací: KUJI 41039/2021
Sp. zn.: OZPZ 2495/2020
Vyřizuje/telefon: Švíková / 564 602 590

Rozhodnutí

Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor životního prostředí a zemědělství (dále též „OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina“), jako příslušný orgán ochrany přírody podle ust. § 77a odst. 5 písm. h) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v pozdějších zněních (dále též „zákon o ochraně přírody“) **na základě žádosti, kterou podala Mendelova univerzita v Brně**, IČ: 62156489, Lesnická a dřevařská fakulta, se sídlem Zemědělská 1, 613 00 Brno

povoluje výjimku

pro účely výzkumu a vzdělávání dle § 56 odst. 1 a 2 písmeno d) zákona o ochraně přírody ze zákazů u zvláště chráněných druhů v § 50 zákona o ochraně přírody a to k zásahu do přirozeného vývoje zvláště chráněného druhu **vlka obecného** (*Canis lupus*) (kat. kriticky ohrožená) a **rysa ostrovida** (*Lynx lynx*) (kat. silně ohrožená), dle vyhlášky č. 395/1992 Sb., kteří jsou zároveň chráněni podle práva Evropských společenství – Směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a to konkrétně **chytat, rušit, držet** živé jedince **a dopravovat** pouze nalezené uhynulé jedince (například sražené na silnici), a to na území kraje Vysočina (mimo území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy a Železné hory), za účelem **monitoringu prostřednictvím GPS telemetrie** podle metodiky navržené v žádosti žadatelem. Odbornými garanty výzkumu jsou Mgr. Miroslav Kutal, Ph.D. (narozen 25. 2. 1983) a Mgr. Martin Duřa (narozen 14. 10. 1990).

Výjimka je vydaná za těchto podmínek:

1. Monitoring mohou provádět pouze odborně způsobilé osoby z řad pracovníků žadatele případně jejich smluvní partneři s odbornou způsobilostí.
2. Maximální povolený odchyt je 3 jedinci vlka obecného a 2 jedinci rýsa ostrovida po dobu platnosti výjimky.
3. Odchyt nebude probíhat v citlivém období výchovy mláďat vlků a rysů od 15. 4. do 31. 7. kalendářního roku.
4. K odchytu vlka obecného budou použity pouze tyto typy pastí:
 - nášlapná past se smyčkou Belisle – past 8“ s certifikátem AIHTS;
 - nášlapná past soft catch (leghold trap) typ EZ Grip Trap;
5. K odchytu rýsa ostrovida bude použit průchozí sklopec – železný nebo dřevěný zařízený, průchodný ze dvou protilehlých stran, na kterých jsou umístěny padací dveře. Ty se spouští se středovým nášlapným zařízením. Průchozí sklopec bude mít délku minimálně 2,6 m a funkční citlivost nášlapného zařízení, tak aby došlo k bezpečnému uzavření sklopce a vyloučení zranění chyceného jedince.

Sklopec musí být umístěn na vodorovném podkladu na průchozích místech nebo v blízkosti značkovacích míst rysa ostrovida. V případě nálezu čerstvé kořisti rysa ostrovida může být sklopec instalován v lokalitě nálezu. Použití sklopce je možné pouze v lokalitách, kde se nepohybuje vodící samice nebo samice v pokročilé fázi březosti.

6. Na každém odchytové místo bude umístěna 1 až 2 MMS fotopasti (tj. fotopast, jejíž součástí je GSM modul), která umožňuje okamžitý přenos fotografií na mobil nebo e-mail a zadání příkazu k pořízení fotografie na dálku (pomocí SMS). 2x denně (vždy ráno a večer tak bude ověřena funkčnost fotopasti pořízením fotografie odchytového místa). V případě, že se snímek na dálku nepodaří získat, což může indikovat technický problém fotopasti, bude funkčnost místa ověřena fyzickou návštěvou a v případě setrvávajících problémů bude fotopast nahrazena jinou. Podmínkou funkčnosti systému je, že odchytové místo bude mít dobrý GSM signál. V případě slabého signálu (který nebude postačovat pro zasílání fotografií), bude místo MMS fotopasti umístěn GSM alarm, který podá okamžitou informaci v případě odchytu zvířete.
7. Po dobu aktivace nášlapných pastí a odchytového zařízení bude v pohotovosti odchytový tým, který je povinen dorazit na místo odchytu do 30 minut od zjištění přítomnosti chyceného zvířete v případě použití nášlapných pastí nebo do 4 hodin v případě použití sklopce.
8. Imobilizaci zvířete provede zkušený veterinární lékař, který bude součástí odchytového týmu. Nasazení telemetrického obojku mohou provádět pouze odborně způsobilé osoby nebo smluvní partneři žadatele s odbornou způsobilostí.
9. Manipulace se zvířetem bude probíhat jen nezbytně nutnou dobu: budou změřeny základní biometrické údaje, zjištěna váha zvířete, odebrány biologické vzorky (krev, trus, srst, vzorky kůže, stěry ze sliznic, ektoparaziti), bude nasazen GPS telemetrický obojek a v případě vlka bude aplikován RFID čip. Použité sledovací zařízení a jeho doplňky budou specifikovány a certifikovány výrobcem (Lotek, Vetronics, Followit atd.) pro konkrétní druh, pohlaví a velikostní kategorii a váhovou kategorii jedince.
10. Část obojku bude zhotovena z rozložitelného bavlněného proužku, který se časem rozpadne a zvířeti tak obojek po 2-3 letech sám odpadne.
11. Pro zabránění odchytu necílových druhů zvířat budou vybrány lokality, kde bude z předchozího monitoringu známý pravidelný pohyb vlků nebo rysů a tyto druhy budou jedním nejfrekventovanějších druhů. Dále budou využity komerční atraktanty specifické na vlka, které prodlouží čas, kdy se vlk bude v místě pohybovat a zvýší se tak šance odchytu v případě průchodu. Pasti budou dimenzované na hmotnost a k jejich aktivaci nedojde při průchodu výrazně lehčích živočichů, než je vlk. V případě odchytu většího živočicha (jehož odchyt nelze zcela vyloučit), kterého nebude možné z pasti vyprostit bez jeho imobilizace, bude přivolán veterinární lékař a zvíře imobilizuje a poté zvíře vypustí.
12. Bude zajištěna informovanost turistické veřejnosti (na přístupových cestách bude upozornění o tom, že se v daném úseku nachází odchytové zařízení).
13. Umístění odchytového zařízení bude se souhlasem uživatele honitby. Povolená činnost bude prováděna rovněž v souladu se zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti a zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.
14. Metoda averzivního podmiňování – rušení jedinců gumovými projektily bude použita po posouzení chování konkrétního jedince (ztráta plachosti) v závislosti na závažnosti situace, vždy po předchozí konzultaci s krajským úřadem a Agenturou. Krajský úřad si tímto vyhrazuje možnost zákazu této činnosti.

15. Získaná data z monitoringu budou průběžně zadávána do Nálezové databáze Agentury ochrany přírody a krajiny (v tříměsíčních intervalech), www.portal.nature.cz.
16. Realizované činnosti prováděné v souladu s podmínkami této výjimky bude oznámena písemně nebo elektronicky krajskému úřadu (posta@kr-vysocina.cz, svikova.b@kr-vysocina.cz), informován bude také garant programu péče o vlka obecného a připravovaného programu pro rysa ostrovida na Agentuře (aopkcr@nature.cz, jindriska.jelinkova@nature.cz), následovně:
 - instalace odchytných zařízení, resp. poloha umístění – před realizací
 - odchyt jedince do 24 hodin
 - nález mrtvého jedince bezodkladně (nejpozději do 3 dnů)
 - rušení gumovými projektily – před realizací (nutná konzultace)
 - základní průběžná data o pohybu sledovaného/sledovaných jedinců 1 x měsíčně.
17. Krajskému úřadu bude taktéž každoročně k 31. 1. kalendářního roku předložena písemná zpráva s fotodokumentací o činnostech provedených podle této výjimky za kalendářní rok, která bude obsahovat také zhodnocení realizovaných činnosti ve vztahu k výzkumné činnosti.
18. Žadatel umožní povolujícímu orgánu provést kontrolu plnění vydané výjimky, a to i fyzickým zjištěním.

Výjimka se povoluje na dobu určitou do 31. 12. 2025

Účastníci řízení podle § 27 odst. 1 správního řádu:

Mendelova univerzita v Brně, IČ: 62156489, Lesnická a dřevařská fakulta, se sídlem Zemědělská 1, 613 00 Brno

Odůvodnění:

Podáním žádosti dne 3. 11. 2020 Mendelovy univerzita v Brně, IČ: 62156489, Lesnická a dřevařská fakulta, se sídlem Zemědělská 1, 613 00 Brno, která byla doplněna dne 6. 11. 2020, bylo ve smyslu § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále též „správní řád“) zahájeno řízení o výjimce dle § 56 zákona o ochraně přírody.

Správní orgán dopisem ze dne 17. 12. 2020 oznámil zahájení řízení známým účastníkům. Na základě ustanovení § 71 odst. 3 zákona o ochraně přírody má postavení účastníka předmětného řízení obce ve svém územním obvodu, které jsou účastníkem všech řízení, vedených podle tohoto zákona, pokud v téže věci nerozhodují jako orgány ochrany přírody. Z tohoto důvodu má postavení účastníka předmětného řízení všechny obce na území Kraje Vysočina s výjimkou těch, které se nacházejí v chráněných krajinných oblastech Železné hory a Žďárské vrchy. V daném regionu se přihlásilo dne 22. 12. 2020 k účasti v tomto správním řízení jedno občanské sdružení a to Český svaz ochránců přírody Jihlava, z těch sdružení, které chtěly být informovány o zahajovaných řízeních. OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina uvedeným dopisem současně umožnil účastníkům řízení uplatnit svá práva před vydáním rozhodnutí, zejména ve smyslu § 36 odstavce 3 správního řádu právo vyjádřit se k jeho podkladům a činit další úkony a návrhy ve smyslu § 36 a § 38 správního řádu.

K uvedenému řízení se vyjádřila Obec Knínice dne 19. 12. 2020, která hodnotí záměr jako zbytečný a současně se dotazuje na finanční otázku monitoringu. Orgán ochrany přírody k uvedené otázce sděluje, že předmětem správního řízení je povolení zásahu do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů vlka obecného a rysa ostrovida, nikoli vynakládané finance a zdroje na předmětnou akci, které jsou v režii žadatele. Dále se k řízení dne 6. 1. 2021 vyjadřoval Okresní myslivecký spolek Žďár nad Sázavou, Bc. Stanislav Císař, který žádal, aby všechny myslivecké spolky (uživatelé honiteb) v okrese Žďár nad Sázavou byly přidány do uvedeného správního řízení, načež mu správní orgán dne 14. 1. 2021 zaslal písemnou odpověď, ve které sděluje, že pokud tedy chtějí být účastníky výše uvedeného správního řízení, ať doloží žádost a stanovy za každé občanské sdružení. Do vydání tohoto rozhodnutí nebyly doloženy žádosti ani stanovy od mysliveckých spolků a nikdo další se již k řízení nevyjadřoval.

Podklady pro vydání rozhodnutí tvoří žádost včetně doplnění životopisů odborných garantů projektu, odborné stanovisko Agentury ochrany přírody a krajiny ze dne 4. 12. 2020 a znalosti z úřední činnosti, skutečnosti obecně známe a veřejně přístupné (např. odborné články, nálezořová databáze AOPK ČR).

Žadatel plánuje monitoring vlka obecného a rysa ostrovida prostřednictvím GPS telemetrie. Na území kraje Vysočina má žadatel o sporadickém výskytu vlka informace a vznik stabilních teritorií lze v horizontu pěti let předpokládat. Pro nasazení telemetrického obojku bude třeba zvíře odchytit pomocí certifikovaných nášlapných pastí, které jsou schváleny k odchytu vlků v EU (např. typ Belisle) a na nezbytně nutnou dobu také imobilizovat, přičemž bude docházet k jeho držení, případně rušení. Zvíře bude uspávat veterinář a manipulovat s nimi budou zaměstnanci žadatele s osvědčením k práci s pokusnými zvířaty dle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Při monitoringu navíc může dojít k nálezu mrtvého jedince, proto je žádána výjimka k držení a přepravy mrtvých jedinců, a to výhradně k výzkumným účelům (analýzy budou prováděny na vědeckých pracovištích).

V případě vlka obecného může výjimečně nastat situace, že bude třeba provádět tzv. averzivní podmiňování, tj. zvíře cíleně plašit různými podněty vč. například střelby z gumových projektilů, které se ukázalo jako neúčinnější pro změnu nežádoucího chování v případě medvědů. Jedná se o management, doporučený experty Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) v technickém dokumentu zpracovaný na zakázku Evropské komise v roce 2014 (Skrbinšek & Krofel 2015). LCIE doporučuje plašení gumovými projektily také v případě silně habituovaných jedinců vlka (LCIE 2019). Toto doporučení přebíral také český Program péče o vlka obecného (MŽP 2020). Vzhledem ke skutečnosti, že nestandardní chování vlků bylo v ČR reportováno (avšak zatím nedoloženo), považujeme za potřebné tuto metodu v případě výskytu silně habituovaných jedinců, opakovaně se objevujících v blízkosti lidí, otestovat i v českých podmínkách, protože je ke kriticky ohroženému druhu šetrnější alternativou než odstranění z populace. Tato aktivita bude realizována v rámci (zatím podaného) mezinárodního projektu LIFE BOLD WOLF "Actions for appropriate management of wolves in human dominated landscapes of Europe", kde je Mendelova univerzita v Brně jedním z 22 projektových partnerů a je odpovědná za realizaci akcí na území ČR.

Cílem výzkumu je zjištění prostorové aktivity vlka obecného a rysa ostrovida, jeho rozptylu a potravní ekologie. Populace vlka obecného se v ČR rozrůstá a lze očekávat zvýšení množství konfliktů. Rys ostrovid se vyskytuje v kraji Vysočina pouze sporadicky (Kutal et al. 2017), ale o to cennější poznatky výzkum mimo souvislý areál rozšíření druhů přináší, jak ukázal například rys, který se pohyboval na území Moravského krasu a byl Mendelovou univerzitou v Brně telemetricky sledovaný (Duřa et al. 2017, Duřa & Krofel 2020).

Informace zjištěné pomocí telemetrického sledování jsou důležité také například pro vyhodnocení funkčnosti preventivních opatření nebo identifikaci faktorů, které by mohly negativně ovlivnit populační trend a rozptyl jedinců zvláště chráněného druhu v kulturní krajině. Vzhledem k tomu, že telemetrické sledování vlka v ČR zatím neproběhlo, výzkum je potřebný pro objektivní vyhodnocení jeho potravních a prostorových nároků. Je v zájmu ochrany přírody, aby tyto informace byly známé a rozhodování o dalším managementu druhu bylo založeno na nezpochybnitelných datech získaných standardizovanou metodou, jakou je GPS telemetrie. Žadatel plánuje vyhodnocení provést v rámci odborných článků, které bude publikovat v recenzovaných časopisech, případné dílčí vyhodnocení bude provádět v rámci pravidelných jednou ročně zpracovávaných souhrnných zpráv.

Informace zjištěné pomocí telemetrie budou využity pro další osvětu a vzdělávání veřejnosti (ať už formou populárních článků v médiích nebo vědeckých článků), tak pro praktickou ochranu druhu (ověření funkčnosti preventivních opatření, ochrana důležitých migračních koridorů, reakce na averzivní podmiňování).

Jiné uspokojivé řešení pro zjištění všech definovaných výzkumných otázek není možné. Potravní ekologii šelem lze částečně sledovat analýzou trusu, nelze však určit frekvenci útoků (tzv. kill rate) a odlišení některých druhů jelenovitých je komplikované v případě, že v sušině trusu nejsou přítomny hlavní identifikační znaky. Prostorovou aktivitu lze zjistit orientačně pomocí kombinace fotomonitoringu, stopování a neinvazivní genetiky, ale přesnou časoprostorovou aktivitu, přesuny v kulturní krajině, místa odpočinku, trasu rozptylu apod. umožňují odhalit pouze vysoce kvalitní telemetrická data.

Žadatel se domnívá, že povolovaná činnost významně neovlivní zachování druhu, přestože dlouhodobě preferuje využívání neinvazivních metod monitoringu, mají tyto své limity a velké množství kvalitních dat o prostorové aktivitě vlka a jeho chování v kulturní krajině je možné získat pouze pomocí telemetrického výzkumu.

Základním nástrojem pro zjištění prostorových nároků druhu, které jsou jedním z cílů Programu péče o vlka obecného (MŽP 2020) je „explicitní telemetrický výzkum (residentních i dispergujících) vlků směřovaný jednak na studium teritoriálních vztahů v naší krajině a dále na proces disperze v utváření populace v rámci podmínek ČR. Opatření bude zajištěno ve spolupráci AOPK ČR a participujících výzkumných organizací“. Žadatel má s AOPK podepsanou rámcovou smlouvu o vzájemné spolupráci, kde zájmem smluvních stran je mimo jiné „realizace společných výzkumných projektů v oblasti ochrany, výzkumu a monitoringu vlka obecného a medvěda hnědého“.

Aktivita je komplementární také k dalším výzkumům, prováděným na území ČR jinými organizacemi, například Hnutím DUHA Olomouc, které se věnuje neinvazivnímu monitoringu velkých šelem pomocí sběru pobytových znaků a genetických analýz. Odborný garant výzkumu Dr. Kutal je členem LCIE, odborné skupiny IUCN / SSC a je v kontaktu s dalšími evropskými experty na problematiku velkých šelem. Oba dva garanti jsou také členy platformy EUOLYNX, sdružující experty věnující se výzkumu rysa ostrovida v Evropě.

Ve smyslu § 50 odst. 1 a 2 zákona o ochraně přírody jsou zvláště chránění živočichové chráněni ve všech svých vývojových stadiích. Chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotop. Ve smyslu ustanovení § 56 zákona o ochraně přírody lze povolit výjimku ze zákazu u zvláště chráněných živočichů v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody.

U zvláště chráněných druhů dle práva Evropského společenství lze výjimku dále povolit, jen pokud je dán některý z důvodů uvedených v § 56 odstavci 2 a povolovaná činnost neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany.

Předložený záměr je dle názoru Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ve veřejném zájmu z pohledu ochrany přírody, neboť nabízí získání jedinečných dat, zásadních pro prohloubení poznání ekologie obou druhů. Záměr je tak jednoznačně ve prospěch ochrany vlka obecného a rysa ostrovida, protože je nutné znát prostorové chování jedinců obou druhů pro účinné zajištění ochrany a zároveň řešení konfliktů, které oba druhy způsobují na nedostatečně zabezpečených hospodářských zvířatech. V případě, že by byl odchyten tzv. problematický jedinec, je telemetrický obojek jedinečnou metodou, kterou lze účinně systematicky averzivně podmiňovat jeho chování, jelikož budou existovat data o pohybu a výskytu tohoto konkrétního jedince. Zároveň bude možné účinně vyhodnocovat úspěšnost tohoto averzivního podmiňování a takto získaná data budou moci být využita pro management problematických jedinců (Pohotovostní plán – nápadný jedinec vlka obecného) a účinnější ochranu a aktivní opatření ve prospěch ochrany vlka obecného v budoucnosti.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem je i správní orgán toho názoru, že předložený záměr monitoring vlka obecného a rysa ostrovida při dodržení podmínek neovlivní dosažení či udržení příznivého stavu dotčených druhů z hlediska jejich ochrany a současně poskytne informace o prostorovém chování, rozptylu a potravní ekologii těchto druhů v místních podmínkách, čímž přispěje k pochopení jejich strategie a zajištění následné ochrany. Pro minimalizaci negativního vlivu při odchytu, rušení a držení byly dány podmínky, které mají zajistit co nejšetrnější manipulaci s jedinci. Převážná část podmínek vychází od žadatele, který má již reálné zkušenosti s telemetrií rysa, především se jedná o typy odchyťových zařízení, monitoring fotopastmi, zajištění odchyťového týmu a časové náročnosti na dostupnost odchyťového místa. Správní orgán si v dalších podmínkách vyhrazuje právo na to být informován a také informovat Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky (která je garantem programů o uvedeném druhu) o zamýšlených a provedených odchycích a fyzicky kontrolovat a to z důvodu využití informací při ochraně dotčených druhů, ale i v obdobných případech a úřední činnosti veřejné správy. Období platnosti výjimky bylo stanoveno do 31. 12. 2025 podle návrhu žadatele a odpovídá složitosti a časové náročnosti záměru.

Z výše uvedeného vyplývá, že byly splněny všechny zákonné podmínky, a proto byla výjimka dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody povolena pro účely výzkumu a vzdělávání.

Poučení o odvolání

Proti výroku tohoto rozhodnutí mohou podle § 81 správního řádu účastníci řízení do 15-ti dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí (dle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu se lhůta počítá ode dne následujícího po dni doručení) podat odvolání k Ministerstvu životního prostředí a to podáním u Krajského úřadu Kraje Vysočina, odboru životního prostředí a zemědělství. Případné odvolání musí mít náležitosti uvedené v § 82 odst. 2 správního řádu.

V Jihlavě dne: 3. 6. 2021

Ing. Barbora Švíková
úředník odboru životního prostředí a zemědělství

Rozdělovník:**Účastníci řízení:**

1. Mendelova univerzita v Brně (IČ: 62156489), Lesnická a dřevařská fakulta, se sídlem Zemědělská 1, 613 00 Brno - *datovou schránkou*
2. Obce na území Kraje Vysočina s výjimkou těch, které se nacházejí v chráněných krajinných oblastech – *datovou schránkou*
3. Český svaz ochránců přírody Jihlava, Miloslav Bartoš, Hamerníkova 12, 586 01 Jihlava
- *do vlastních rukou*